

De Doorrijschuur van De Pol

Bouwhistorisch onderzoek en waarneming van de vrijstaande doorrijschuur bij De Pol behorende bij de ARCX rapportage van cafe-boerderij De Pol.

Aanleiding:

Bestemmingsplan wijziging en functieverandering van de gebouwen en het perceel.

De vrijstaande schuur is uitgevoerd als doorrijschuur. Het is geplaatst onder een zadeldak met wolfseinden. In 1970 is een aanbouw tegen de noordoostzijde gerealiseerd. De gevels vertonen veel bouwsporen die duiden op meerdere wijzigingen. De kopgevels zijn voorzien van poorten, geplaatst onder gedrukte rondboog. Boven de noordoostelijke poort bevindt zich een sluitsteen met het jaartal 1847.

In een doorrijschuur konden reizigers hun paard en wagen stallen en eventueel de volgende dag door de andere zijde de schuur weer verlaten. Het paard werd verzorgd in de doorrijschuur, terwijl de reiziger zich kon laven en voeden in het café. De Gaanderenseweg was ooit een belangrijke doorgaande route voor reizigers en handelaren.

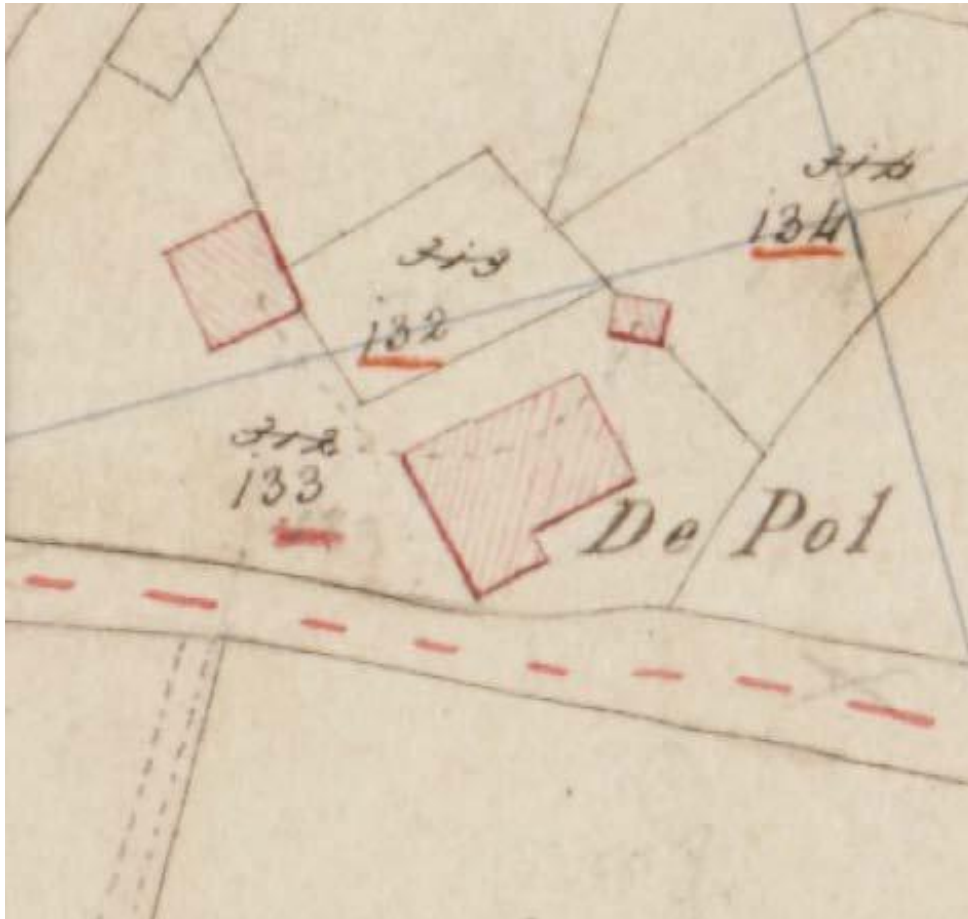
De ankerbalkgebintconstructie van de schuur is nog gaaf behouden. Het onderste gedeelte van de stijlen is vervangen door poeren. De constructie is waarschijnlijk ouder dan het huidige volume. De schuur stond waarschijnlijk in de eerste helft van de negentiende eeuw op een andere locatie. Bij het verplaatsen is de gebintconstructie hergebruikt en uitgebreid.

Op de minuutkaart (deelkaart) waarop De Pol is afgebeeld zien we dat op het erf een drietal gebouwen staat. Het betreft het hoofdhuis, een vrijstaande schuur en een klein volume ten noorden van het hoofdhuis. Wat bij het hoofdhuis opvalt, is dat er sprake is van een duidelijk voor- en achterhuis.

De vrijstaande schuur ten noordwesten van het huis heeft een nagenoeg vierkante plattegrond.

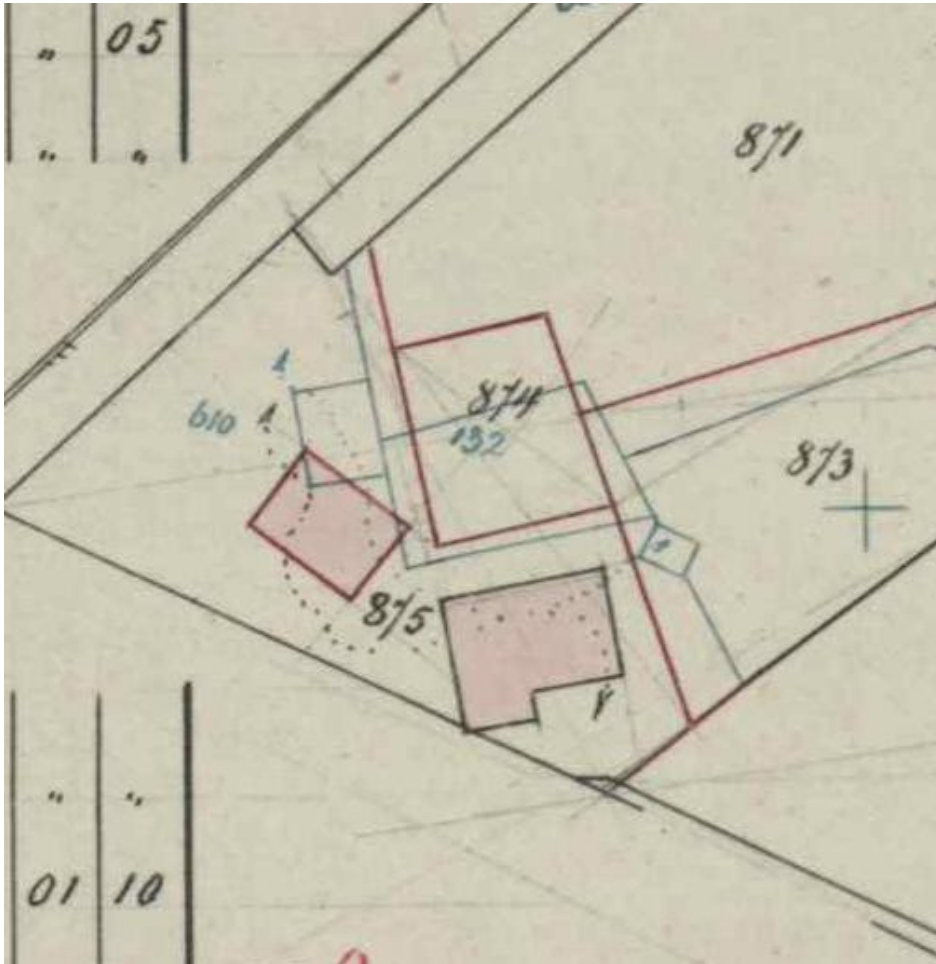
Kadastrale minuutkaart: detail van De Pol, circa 1832.

Uitsnede uit het kadastrale minuutplan van 1832 met daarop boerderij De Pol

De vrijstaande schuur staat op de minuutkaart ergens anders later. De schuur is in de loop van de negentiende eeuw verplaatst. Op de sluitsteen boven de poort staat het jaartal 1847. Dit zou erop kunnen duiden dat de schuur in 1847 is gesloopt en heropgebouwd en vergroot. In het kadastraal dossier (kadastrale legger, nummer 1390, nr. 8) staat vermeld dat de schuur in 1883 is verbouwd (tussen 1832 en 1883 zijn geen meldingen van verbouwing). Deze verbouwing heeft waarschijnlijk betrekking op vergroting van de schuur. Dit is vijfendertig jaar later dan het jaartal zoals vermeld op de sluitsteen.

Uit 1882 dateert een kadastrale hulpkaart waaruit blijkt dat in dat jaar de grote vrijstaande doorrijschuur opgemeten is. Deze verandering staat in rood op de kaart aangegeven, bebouwing die niet veranderde - zoals het hoofdgebouw - is zwart ingetekend.

Uitsnede uit een kadastrale hulpkaart uit 1882 waarop als belangrijkste verandering de bouw van de huidige doorrijschuur staat aangegeven.

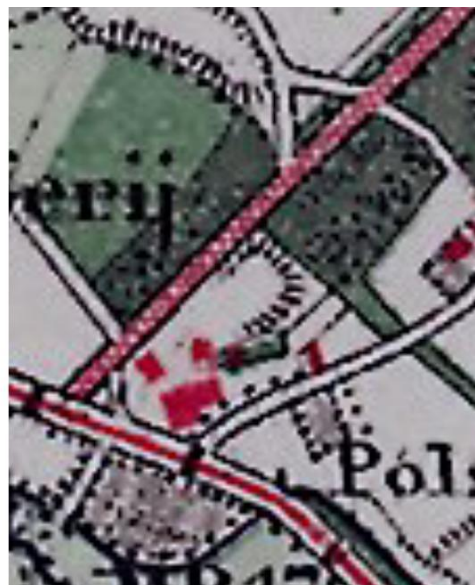
Topografisch militaire kaarten van 1880 en 1888

Op enkele topografisch militaire kaarten (tmk) uit 1880 en 1888 zien we dat op het erf in de loop van de negentien-de eeuw weinig is veranderd.

Topografisch militaire kaart van 1888.

Topografisch militaire kaart van 1880.

We zien op beide plattegronden de drie bouwvolumes. Verder is de weg die over de westelijke hoek loopt zichtbaar. Het grootste verschil zit in de introductie van een klein perceel bos op de locatie van het voormalige dennenbosje. In tegenstelling tot de oorspronkelijke situatie werd nu een loofbosje aangelegd (herkenbaar aan de gebruikte kleur groen: donkergroen is naaldbos; lichtergroen is loofbos). Langs de Bielheimerweg is op beide kaarten een rij bomen weergegeven.

We kunnen zien dat langs de Bielheimerweg enkele volumes zijn opgetrokken, waaronder een pand dat meteen ten noordoosten van het erf van De Pol staat. Het gaat hier om gebouwen die geen relatie met de boerderij hadden.

Topografisch militaire kaarten van 1908 en 1916

Op enkele topografisch militaire kaarten uit het begin van de twintigste eeuw uit 1908 en 1916 zien we dat het derde volume, het gebouw dat op de locatie van de huidige beeldenkas stond, is verdwenen. Op alle overige punten zijn de kaarten identiek aan de plattegronden uit 1880 en 1888.

Topografisch militaire kaart van 1908.

Topografisch militaire kaart van 1916.

Topografisch militaire kaart van 1930

Op de topografisch militaire kaart van 1930 is het erf opgedeeld in een aantal percelen. Het kleine loofbosje is verdwenen. In plaats daarvan is meteen langs de Bielheimerweg een klein bosje/boomperk aan-gelegd dat de boerderij scheidt van het ten noorden gelegen huis. Ook de schuur en de boerderij liggen elk op een eigen kavel. Niettemin zal hier sprake zijn geweest van één geheel.

Topografisch militaire kaart van 1930.

Veranderingen aan de bebouwing: 1840-1940

Hoewel aan de hand van bovenstaande plattegronden wel een grof beeld kan worden geschetst van de terreininrichting, geven deze kaarten geen zicht in de verschijningsvorm van de bebouwing. Ook wat betreft ligging en oriëntatie zijn de plattegronden alleen indicatief.

Zoals is gebleken uit de kadastrale minuutkaart van 1832 stond de schuur oorspronkelijk op een andere locatie. Op een sluitsteen boven een van de poorten staat het jaartal 1847. Toen is de schuur waarschijnlijk verplaatst of geheel nieuw gebouwd in een kleiner formaat als het huidige. In het kadastraal dossier (kadastrale legger, nummer 1390, nr. 8) staat vermeld dat de schuur in 1883 is verbouwd (tussen 1832 en 1883 zijn geen meldingen van verbouwing). Deze verbouwing heeft waarschijnlijk betrekking op de vergroting van de schuur dan toen hij in 1847 is gebouwd.

Als we naar de schuur kijken, dan zien we dat er sporen zijn van meerdere verbouwingen. Het onderste deel van de zuidwestelijke zijgevel en de kopgevels zijn opgetrokken in kruisverband. De overige delen in halfsteens en wildverband, waarbij gebruik is gemaakt van verschillende soorten baksteen.

Topografische kaart van 1954.

Topografische kaart van 1957.

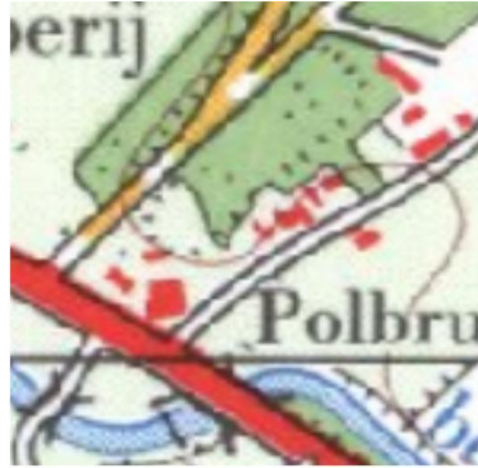

Op de kaart van 1957 zien we ook een klein derde volume weergegeven (afbeelding 100, gele pijl). Deze staat op de zelfde locatie van het volume dat op de negentiende-eeuwse kaarten ook zichtbaar was.

Vreemd genoeg is op de kaarten uit 1966 en 1977 (afbeeldingen 101 en 102) de begroeiing weer teruggebracht en heeft het de huidige opzet gekregen, waarbij langs de noordelijke en noordoostelijke grens hoge begroeiing is.

Topografische kaart van 1966.

Topografische kaart van 1977.

Op enkele plattegronden uit de laatste decennia zien we dat er een nieuw pad rond de vrijstaande schuur is gelegd (afbeeldingen 103 en 104). Dit loopt niet in een rechte lijn vanaf de Gaanderenseweg naar de Hulleweg, maar meandert enigszins langs het volume. Vanaf datzelfde punt aan de Gaanderenseweg loopt een rechte laan richting aanbouw van de T-boerderij. Het derde volume is ook op de kaart van 1995 nog zichtbaar.

Topografische kaart van 1986.

Topografische kaart van 1995.

Constructie

De vrijstaande schuur is voorzien van een ankerbalkgebintconstructie. De constructie is ouder dan de huidige verschijningsvorm van de schuur. De schuur stond oorspronkelijk op een andere locatie en is in de loop van de negentiende eeuw verplaatst en verlengd. Dit is nog zichtbaar aan de toevoegingen aan de kap.

Met uitzondering van de aanwezige ankerbalkgebintconstructie, is de bouwhistorische waarde van de schuur door de vele aanpassingen aan gevel en interieur beperkt. Desondanks vormen de boerderij en de schuur door de opzet en verschijningsvorm een fraai karakteristiek ensemble.

Telmerken

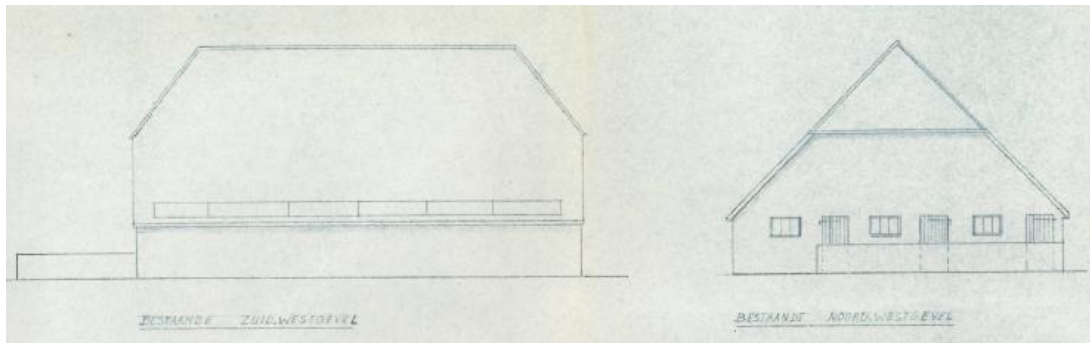
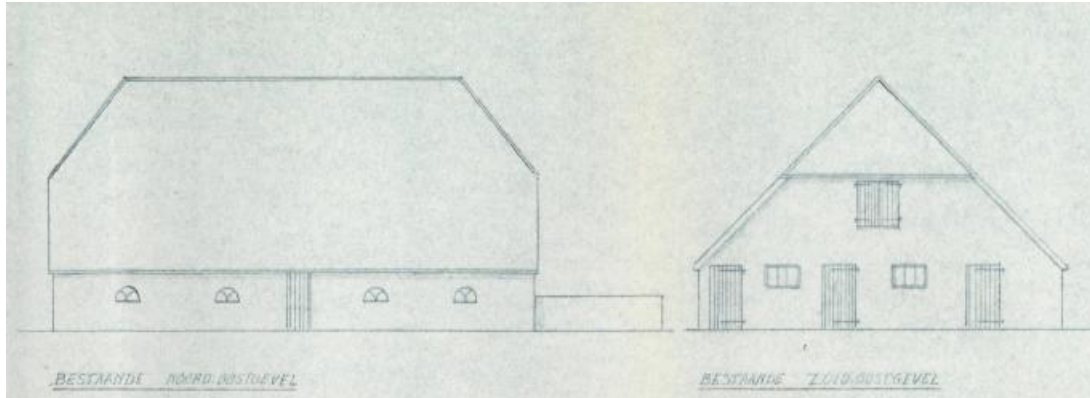
De zuidwestelijke stijlen en schoren (van de gebintplaat) van de drie vrijstaande gebinten van de schuur zijn voorzien van telmerken II t/m IIIIII. Dit zijn de enige onderdelen van de ankerbalkgebintconstructie die van merken zijn voorzien. Dit duidt erop dat de telmerken van latere datum zijn. Mogelijk zijn ze aangebracht ten behoeve van het vervangen van de aan deze zijde aanwezige schoren. Opvallend is dat het merk 'I' ontbreekt. Hieruit valt te herleiden dat oorspronkelijk tegen de noordwestelijke kopgevel ook een geschoorde stijl heeft gestaan.

De telmerken hebben bouwhistorische waarde.

Op de foto hieronder zijn de telmerken zichtbaar

Bestaande toestand van de vrijstaande schuur op een bouwtekening uit 1970.

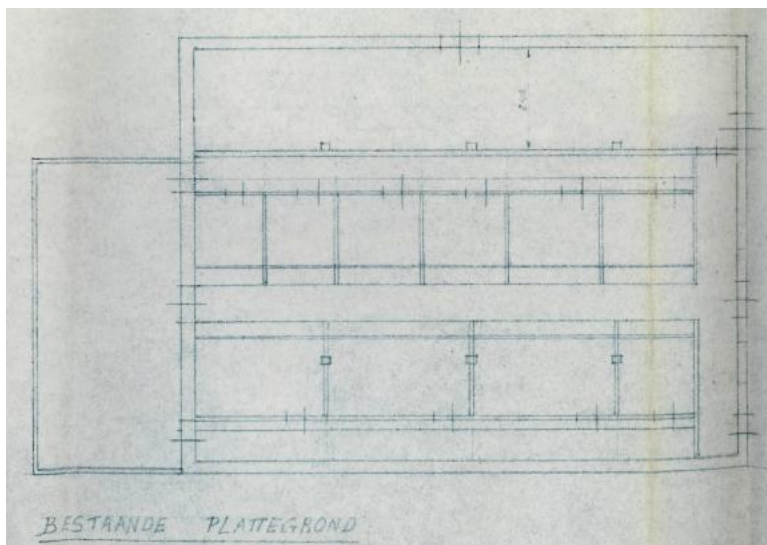
Op de tekeningen van de bestaande toestand van de boerderij valt een aantal dingen op. De belangrijkste hiervan is het ontbreken van de huidige grote schuurdeuren. In plaats daarvan is er in beide kopgevels sprake van een drietal staldeuren. Daartussen zijn hoog geplaatste stalvensters aangebracht. In de noord-oostelijke gevel is bovendien nog een hooiluik aanwezig. Het luik op de tekening is later weer dichtgemetseld. Daar is niets meer van te zien.

De openingen zijn dichtgemetseld geweest met kleine staldeuren. Dat is nog te zien aan de cementresten in de poorten zie de foto hieronder.

De zuidwestelijke zijgevel is blind. In de noordoostelijke gevel is in het midden een staldeur met aan weerszijden een tweetal kleine stalramen. Tot slot staat tegen de noordoostelijke kopgevel een mestvaalt.

Uit de plattegrond van de bestaande toestand blijkt dat de schuur in gebruik was als stal. De centrale beuk en de zuidwestelijke beuk omvatte twee rijen verblijfplaatsen voor dieren, waartussen een centrale gang liep. Aan de achterzijde van de veehokken liggen de groepen of mestgoten. De noordoostelijke beuk is volledig afgezonderd van de stallen. Er is één deur die beide vertrekken verbindt.

Plattegrond van de bestaande toestand van de vrijstaande schuur, 1970 tot 1988

De stalinrichting werd geplaatst binnen de bestaande ankerbalkgebintconstructie. Deze constructie vormt het oudste gedeelte van de schuur en is bij het verplaatsen van de schuur hergebruikt en uitgebreid. Deze uitbreiding is nog herkenbaar aan de wijze waarop het noordelijke vrijstaande gebint en de noordelijke gevel met elkaar zijn verbonden. De gebintplaat van de oude constructie is verlengd zie de afbeelding hieronder.

Overzichtsfoto's van de ankerbalkgebintconstructie van de vrijstaande schuur.

De drie vrijstaande gebinten zijn aan de zuidwestzijde voorzien van enkele telmerken. Deze lijken betrekking te hebben op een latere toevoeging aan de bestaande constructie. Het rechter vrijstaande gebint is genummerd II en III bij zowel de stijl als twee schoren. Het middelste gebint is genummerd IIII en IIIII en het linker gebint met IIIIII.

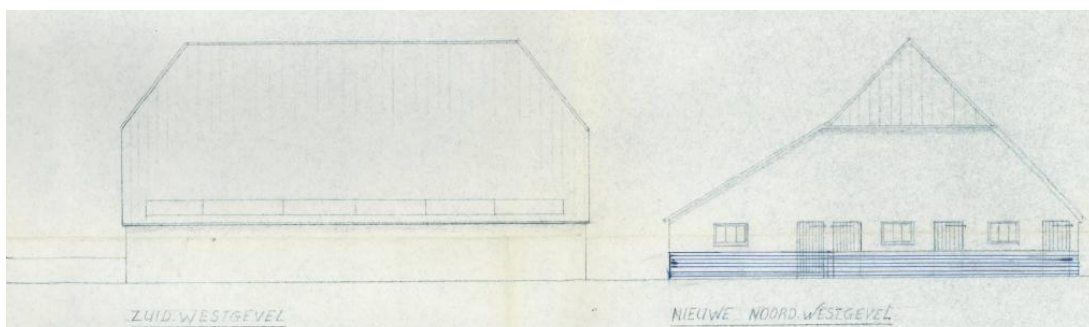
Al deze nummeringen (2 t/m 6) hebben betrekking op de plaatsing van schoren die corresponderend zijn genummerd. Nummer 1 is nergens aangetroffen. Mogelijk bevond deze zich op de gebintstijl die tegen de zuidelijke gevel stond en die nu grotendeels is verdwenen. Andere telmerken zijn niet aangetroffen.

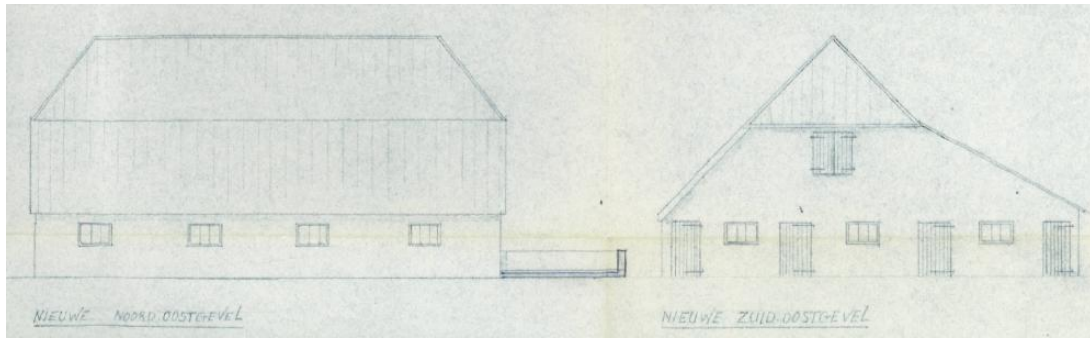
Van de vrijstaande schuur zijn een tweetal tekeningen aanwezig. Het betreft een verbouwing uit 1970 en 1988.

Verbouwing van 1970

De bestaande toestandstekeningen van de schuur uit 1970 zijn al besproken. Hierop zagen we dat de schuur dichtgemetselde poorten had maar was voorzien van enkele staldeuren. Deze opzet blijft in de nieuwe situatie behouden.

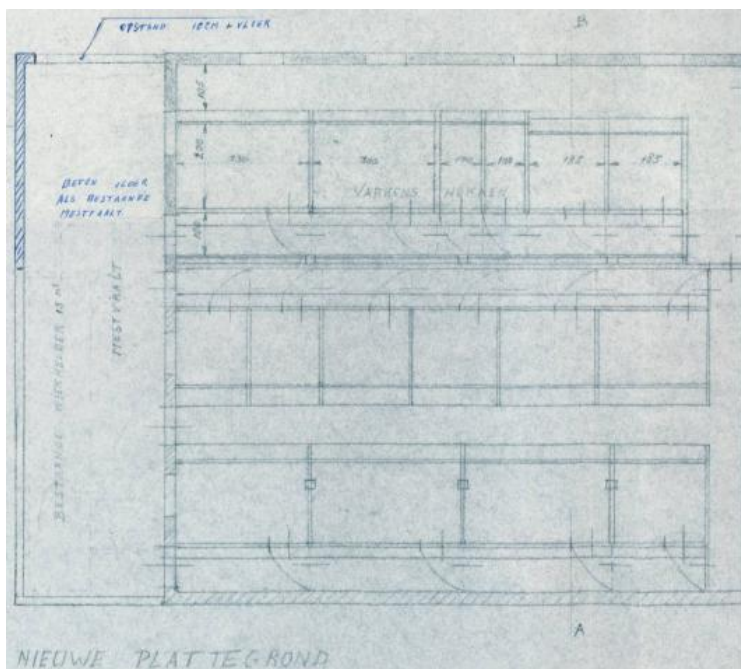
De schuur wordt aan de noordoostelijke zijde uitgebreid. De uitbreiding heeft als doel meer varkenshokken onder te kunnen brengen. In de kopgevels is dan ook bij beide nieuwe delen een staldeur en -venster aangebracht. De oude geveldelen worden niet gewijzigd.

Nieuwe situatie van de vrijstaande schuur, 1970.

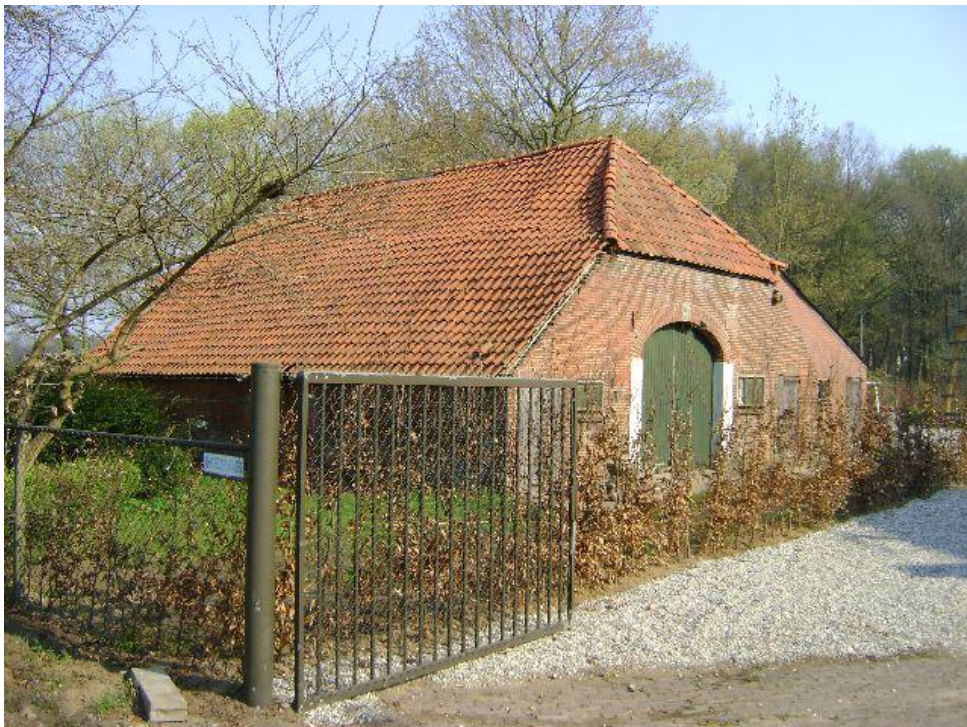
Intern wordt de oorspronkelijke noordoostelijke buitenmuur weggebroken. De nieuwe kapconstructie wordt verbonden met de oude ankerbalkgebinten. In de vrijstaande schuur komt een extra rij hokken. De grup is gericht op de al bestaande grup. De voedergang ligt aan de noordoostzijde. Verder wordt de mestvaalt uitgebreid en loopt over de gehele breedte van de schuur. De betonnen vloer van de vaalt is vandaag de dag nog grotendeels aanwezig. Het muurwerk is verdwenen.

Nieuwe situatie van de begane grond van de vrijstaande schuur, 1970.

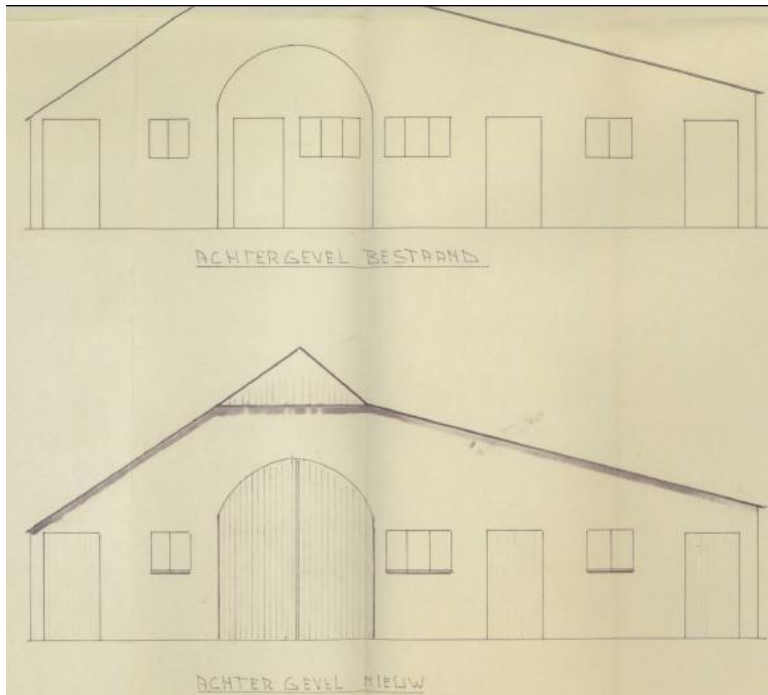

de uitbouw van 1970 met golfplaten is op de foto te zien

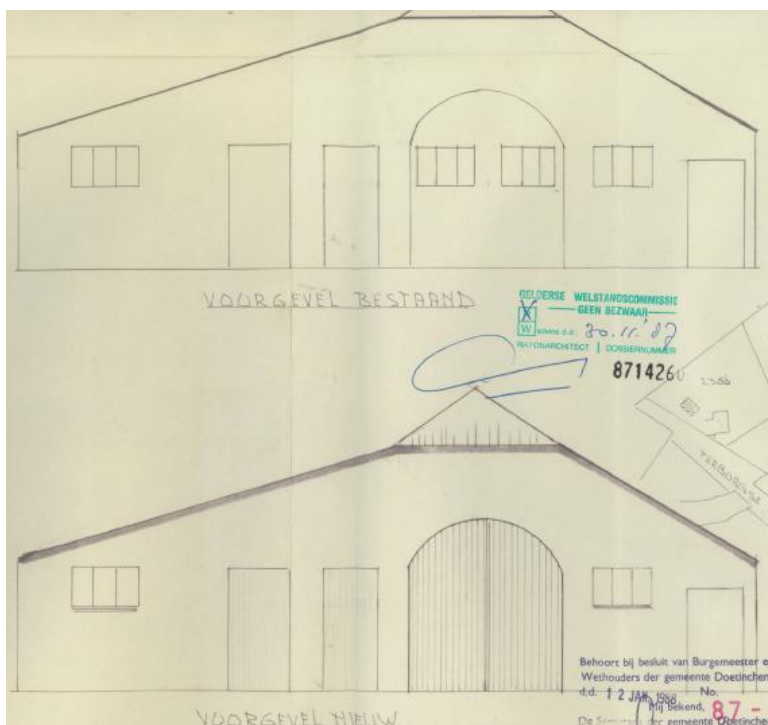

Verbouwing van 1988

In 1988 is de behoefte aan stallen verdwenen. De toenmalige eigenaar, een antiekhandelaar, verwijdert de inrichting en creëert één open ruimte. De grootste wijziging vond echter plaats aan het exterieur. In beide kopgevels werd de poort geopend die was dichtgemetseld en er werden nieuwe schuurdeuren en betonnen aangebracht. Daar waar op de tekeningen van 1970 geen enkele aanduiding van een gedrukte rondboog is, is op de bestaande toestandtekening uit 1988 wel een boog getekend. Ook ontbreekt het hooiluik dat op de bestaande en nieuwe toestandtekeningen van 1970 wel nog zichtbaar was. Die was waarschijnlijk ook al dichtgemetseld eerder.

Bestaande toestand en nieuwe situatie van de zuid-oostelijke kopgevel, 1988.

Bestaande toestand en nieuwe situatie van de noordwestelijke kopgevel, 1988

De laatste verbouwing 2016

De laatste verbouwing dateert uit 2015 / 2016 door de huidige eigenaar J G Gerritsen. Hij heeft is in oktober 2013 eigenaar geworden van boerderij De Pol. De schuur is toen weer grotendeels hersteld in de originele staat van 1847 / 1882. De aanbouw uit 1970 is verwijderd. De gebinten zijn hersteld alsmede de muren en het metselwerk. De blinde gevel heeft een nieuwe fundering gekregen en is weer redelijk recht geworden. De kapconstructie is geheel vernieuwd. De oude was niet meer te herstellen en geheel verrot en door houtworm aangevreten. Vanwege de toekomstige horecabestemming en om meer verbinding te krijgen met de beeldenkas is aan die zijde een gedeelte hoger uitgevoerd. Door dit ontwerp is de oorspronkelijke vorm wel weer terug gekomen en duidelijk herkenbaar.

Hieronder staan foto's van de huidige situatie anno 2016

